

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Historia Scholastica Magistri Petri comestoris sacre
scripture seriem breuem nimis [et] obscuram elucidans**

Petrus <Comestor>

Argentine, 1503

VD16 P 1829

Primu[m] mandatu[m]

urn:nbn:de:hbz:466:1-30892

Im aduenerat ^{dis}
ⁱ tertē: et ante solis ortū ceperūt au
 dire tonitrua ac micare fulgura et
 nubes densa operuit montē: et clangor bues
 cine p̄strepebat. Fumabat mons: q̄z descēde
 rat dñs i igne: et fum⁹ ferebat q̄i d̄ fornace: et
 mōs tremuit vt aiūt hebrei. Timuit p̄ls: s̄z
 et moysen ira dei perisse putabāt. Tandē ler⁹
 apparuit moyses: et seren⁹ aer cū eo reuersus ē
 inter eos. Et ait eis. Hodie nō audietis moy
 sen filiū amrā et iocabeb: sed illū q̄ p̄ vobis
 p̄cussit egyptū: q̄ p̄ mare ster dedit: q̄ cibū d̄
 celo misit: potū de petra p̄cessit. p̄ quē adā d̄
 fructib⁹ terre comedit. noe ex imbrib⁹ crep⁹
 vel except⁹ est: abraā chanaanem obrinuit.
 Isaac nat⁹ ē d̄ senib⁹. iacob ple dicitur. ioseph
 sublimat⁹. Flant ḡ verba hec vob̄ amabilio
 ra: q̄ filij v̄l vxores. Et eduxit p̄lm i occur
 sum dñi ad radicē montis. Ascenderūt autē
 dñō subente moyses et aaron vltra terminos
 sacerdotes. id ē. maiores: et p̄ls nō trāsierūt.
 Locutusq̄z est eis dñs: ita vt nullū vox effu
 geret: et sic. l. die dedit eis leges verbo sm̄: in
 figura q̄ daturus erat sp̄ritū sanctū die q̄n⁹
 quagesimo.

Explicatio decalogi. Ca. XL.

Nō habebis ^{deos a}
ⁿ ^{lienos}
 corā me. Q̄ nō nisi decem p̄cepta
 dñs dedit: om̄s asserunt sancti. s̄z
 in distinctōe eorū differunt. Primū enim et
 vnū fm̄ Aug⁹. diuidit origenes in duo. et q̄
 sunt duo vltima fm̄ aug⁹. colligit i vnū: cui
 p̄sentit Iosephus. Preterea dicit Augusti
 nus tria fuisse in vna
 tabula: et septē in alia
 Ioseph⁹ d̄t se vidit
 se duas tabulas legē
 lapideas: quaz q̄l
 augustin⁹ voluit tria
 bet continebat duo
 p̄nere ad dilectionē
 mandatar dimidiū:
 dei: et septē ad dilecti
 tā exterior q̄ interior.
 onem. primi. p̄ digni
 tate potius q̄. p̄ scriptura dicit ea esse p̄me et
 scōde tabule. sicut dicere p̄sueuimus homines
 p̄me classis et scōde. Quocunq̄z p̄o mō distin
 guant idem est sensus.

Primū p̄ceptū.

Nō habebis de
ⁿ ^{os alienos corā me. i. me solū ha}

bebis deum. Et ponit. nō habebis p̄ nō ha
 beas impatiue: fm̄ idiomata hebreorū. Non
 em̄ asserit h̄ deus cū q̄nq̄z habuerint. Nō fa
 cles tibi sculprile vel idolum. Alia l̄ra: q̄ n̄
 bil est in mundo. i. nullius rei natural̄ repre
 sentatiuuz. vt fiebat hamon capite aricino
 anubis. i. mercuri capite canino sine barba.
 Nec omnē similitudinem que est in celoyl ter
 ra vel aquis v̄l sub terra: quasi. nec facias t̄
 bi. p̄ deo simulacrū solis et lune: et hmōl. nec
 hois aut iumentū aut hmōl. nec draconis v̄l
 reptilis cuiuslibet: q̄ colebat diuersus homi
 nū error: nō coles nec etiā adorabis ea. Lo
 lere em̄ est mēte adorare. Adorare autē est. si
 nō animo: saltē p̄ metu. vel adulando regib⁹
 adorare. Postea ad inculcandā custodiā d̄
 cti et d̄cedoz. addidit incidēter. Ego sū dñs
 deus tu⁹ fortis et zelotes. ^{Est de⁹ essentia. pote}
 lotes. visitās peccat⁹ ^{state. p̄icipatōe. nun}
 ta patrū in filios in ^{tertia et quarta gene}
 cupatione.
 ratione eoz. q̄ ode
 rūt me: et faciens miscōlam in m̄lia h̄is q̄ d̄
 ligunt me: et custodiūt p̄cepta mea. Zelus d̄
 citur inuidia. dicit etiā amor. sed p̄p̄te amor
 virt in vxore: pro q̄ sustinere nequit alterius
 accessum ad eam. In modū hūc dicit domi
 nus. Ego sum zelotes. id est nō patiar te for
 nicari post deos alienos. Q̄d addidit se v̄l
 sitare peccata patrū in filios: atunt heretici.
 Non est bon⁹ hic sermo vt p̄ peccō alteri⁹ q̄s
 puniat. Et dicit vetus testamentū non esse
 datū a deo. Nō em̄ sic crudelis est deus: sed
 ecōtra in h̄is m̄itis apparet: q̄d etiā hoc no
 mine visitās inuuit. Et p̄terate em̄ visitat⁹
 infirmos: et ip̄e ex mansuetudinē nō statī pec
 cantē punit. sed expectat etiā v̄lq̄z ad quar
 tam generationē: q̄d d̄i sc̄z patres viuere so
 lent. etsi corripit pater vel filij nō imitabū
 tur ip̄m parit. alioquin quasi post longā ex
 peccationē iustus punit. Et de tēporali pea
 na tm̄ intelligenduz est. Sicut de achab et
 sebu in posteris vindictam sumptam legē
 mus. Vel potest exprimi seueritas iuste iud
 dicantis. Brauius em̄ puniunt peccantes st
 filios p̄ se etiā videant puniri et iustus pro
 expectatione. Origenes tm̄ h̄ic intelligit per
 patres demones. per posteros coadiutores.
 quos quādoq̄z in peccando nobis adūgē
 mus: vt pote. Primo intrauit diabol⁹ in cor
 tude. Ecce pater. Post accessit ad principes.

Libri Exod.

vt z ipsi in hoc peccarent. Ecce filij. Post accepit ab illis cohortem z ministros. Ecce tertia z quarta generatio. Dñs aut nō uisitat hęc peccata patrum: q̄ reseruant igni eterno, modo tamen sepe puniūt hoīes.

Preceptū secundū

n On assumes nomē dei tui in uanū. i. nec falso nec supflue nec dolose iurabis p nomē dei: nec honorē eius q̄ntum in te est euāescere factus as de eo praeue sentiendo.

Tertium preceptū.

n Emēto vt diem sabbati sanctifices. i. sanctū z feriatum habeas. Nō facies in eo omne op̄: tu z filius tuus z filia tua, nec seruus nec ancilla tua, nec iumentū tuū, nec aduena q̄ intra portas tuas est. i. tecum in domo tua seruans, quia deus quiescit die. viij. z nos diē. viij. suam. et si nō hūc quē illi. Nā z Josephus sic ait. Quartus sermo fm seruādas septimanas: cū ab omni ope forēt cessaturi. p̄terea d̄ ope re seruilli dicimus intelligendū.

Quartū preceptū.

b Onora patrē z matrē tuā duplici honore. reuerendo scz z necessaria ministrando In his em̄ q̄ sequunt fere z in omibz a parte totū intelligitur. Unde z dñs docens totaliter intelligēda impleuit legem.

Quintū preceptū.

n On occides manu vel mēte vel cōsensu. nec uolētā manū inferes in sonitū, nec subtrahes auxiliū uite cui potes z debes dare. Iudex q̄dē nō occidit sed lex.

Septū preceptū.

n On mechaberis. i. nō miscearis aliquid excepto federe matrimonij.

Septimū preceptū.

n On furtum facies. nec etiam rapies aliena.

Octauū preceptū.

n On p̄primū tuū falsū testimoniū dices. Hic phibet omne mēdaciū. Licet q̄dā male senserit deū tacite p̄cessisse mēdaciū qd̄ p̄dest. si nulli obest.

Nonū preceptū.

n On p̄cupisces domum, p̄ximū tuū fm Augustinū. h̄ phibet p̄cupiscentiā rei aliene immobilis.

Decimū preceptū.

n On desiderab̄ uxorē et̄. nō seruū nō ancillā, nō bouē, nō asinū, nec oīa q̄ illi s̄. Hic at̄ phibet p̄cupiscentiā rei mobilis. fm origenē vnū ē p̄ceptū De altari faciēdo. Caplm. XLII.

Idebat aut̄ populus

v pulus uoces z lapades. et uocē buccine, z montē fumantē, z stātes. p̄cul dixerit moysi. Loq̄re tu nob z audiemus. Nō loquat̄ nobis dñs: ne forte moriamur. Stetit ergo de longe p̄pls. z moyses accessit ad caliginē. Cui dñs ait. Altare de terra facietis mihi. Forte ante p̄structionē altaris portatilis uoluit hoc fieri. v̄ illud portatile erat de terra sicut infra dicem. Q̄ si altare lapideū feceris mihi, nō edificabis illud de scelis lapideis. Si leuaueris cultrū tuū super eo polluct. q. d. Nolo q̄ cū instrumēto effusionis sanguinū edifices mihi sanctū. Inde et nos vni lapidis altare p̄struim. Forte phibuit. ne sup altare hostie occiderent Et addidit. Nō ascēdes p̄ gradū ad altare meū. ne reuelet turpitudō tua. Forte nondū antiqui utebant̄ feminalibz

De iudicijs. Caplm. XLIII.

Eiceps addidit

d dñs iudicia quedā ad determinādas lites. Nos q̄dē nō oīa s̄ congrua p̄sequimur sic. Si emeris seruū breuē q̄ iā. s. suus nō sit. viij. annis seruet tibi nisi iubile interuenerit. septimo egrediet liber z gratis cū q̄li ueste itrauerit. Si habēs uxorē cū uore z liberis creat. Si dñs dederit ei uxorē, mlier cū filijs q̄s fecerit erūt dñi. Q̄ si elegerit suū manere i fuitute offeret eū dñs dñs. i. sacerdotibz p̄sentabit z applicabit ad ostiū tabernaculi z p̄forabit aurē ei sub uala: in signū p̄petue fuitutis. eritq̄ seruus in sc̄lm̄ id est dñi uiuet. vel vsq̄ ad iubileū. Idē ei intelligendū est de ancilla.

De famula.

Si q̄s uēdiderit filiā suā i famulā nō i ancillā. s. s̄ i p̄cubinā quā greci moirphero alij moyp̄heten dicūt. viij. anno nō egrediet sicut ancilla. s. sine p̄cio. Quia em̄ eā hūiliauit dōtē uestes z nuptias. i. uirū ei p̄uidēbit p̄cio pudicitie. Q̄ si ante. viij. annū displicuerit ei. uendendā eam alij potestatem non habebit

f 4